Torsdag 16 februari 2017

Trumpetmästaren Helseth

Uppsala Kammarorkester
Clemens Schuldt, dirigent
Tine Thing Helseth, trumpet

MUSIK I UPPLAND

Program

Franz Schubert *1797-1828*	Uvertyr i D-dur D.556
Joseph Haydn *1732-1809*	Trumpetkonsert Ess-dur Hob.VII e:1 *Allegro* *Andante: Cantabile* *Finale: Allegro*
Rolf Martinsson *f 1956* arr. Daniel Fjellström *f. 1983*	Airy flight, för trumpet och brasskvintett (med Linnékvintetten) PAUS
Sofija Gubajdulina *f 1931*	Concordanza
F Schubert	Symfoni nr 3 D-dur D.200 *Adagio maestoso - Allegro con brio* *Allegretto* *Menuetto: Vivace. Trio* *Presto vivace*

Konserten beräknas pågå till kl 20.50

Uppsala Kammarorkester

Violin 1
Nils-Erik Sparf, *konsertmästare*
Bernt Lysell
Dag Alin
Anders Inge
Anders Lagerqvist
Dinara Mansurova
Katarina Edvardsson

Violin 2
Elin Emtell Rubinsztein
Staffan Ebbersten
Gabriele Freese
Christina Gustavsson Hamberg
Lars Wehlin
Catharina Ericsson

Viola
Kim Hellgren
Jörgen Sandlund
Åsa Stove Paulsson
Erik Ring

Violoncell
Per Hansen
Sara Wijk
Gunnar Jönsson
Maria Böhm

Kontrabas
Sigrid Granit
Roger Bergman

Flöjt
Hanna Gustafsson
Kristina Ålåker

Oboe
Verity Gunning-Olsson
Jenny Hülphers

Klarinett
Lena Jonhäll
Jan-Erik Alm

Fagott
Sven Aarflot
Magnus Bagge

Horn
Fredrik Dickfelt
Britt Crafoord

Trumpet
Bengt Fagerström
Paul Hägglöf

Trombon
Birgitta Lagerstedt

Tuba
Alexander Skylvik

Pukor
Christer Ferngren

Slagverk
Mika Takehara

Schubert, Haydn, Martinsson och Gubajdulina

Då Gioacchino Rossinis musik gjorde sitt triumfartade intåg i Wien med hela fyra operor år 1816, tillhörde **Franz Schubert** de som drabbades med full kraft av upplevelsen. Året därpå komponerade han bland mycket annat sin sjätte symfoni och tre uvertyrer, varav de två som tillkom i november betecknades som varande i italiensk stil, *à la Rossini*.

Men i maj 1817 hade han tydligen ännu inte riktigt vågat sig på det italienska, för då skrevs den *Uvertyr i D-dur* som vi hör ikväll. Den är fortfarande väl så "tysk" som hans tidigare verk i liknande form, och liksom de tidiga symfonierna är uvertyren avsedd för informella, på sin höjd halvprofessionella framföranden, gärna i hemmiljö. Den tjugoårige Franz var redan en stor melodisnickare, och inte minst en mästare då det gällde att komponera en orkestersats som skulle kunna låta bra även med bara måttligt skickliga musiker.

Sedan urminnes tider har kungar och annan överhöghet använt trumpetklanger för att avisera sin ankomst eller avfärd på ett passande sätt. En fanfar, och folket håller andan och väntar. Bibeln kryllar av brassinstrument, i Uppenbarelseboken är det sju trumpetstötar från sju trumpeter som släpper loss allt möjligt elände. Fyra hundra år f. Kr. ordnade grekerna tävling i trumpetspel inom ramen för sina olympiska lekar, och av Henry VIII:s fyrtiotvå hovmusiker var fjorton trumpetare.

Vagnmakarsonen **Joseph Haydn** skrev sin *Trumpetkonsert i Ess-dur* 1796, året efter att han återvänt från sin andra succéartade sejour i London. Den komponerades till vännen Anton Weidinger, hovtrumpetare i Wien. Denne hade länge kämpat med att göra trumpeten till ett kromatiskt instrument, och hade byggt en trumpet i Ess, med klaffar och sidohål. Weidinger beställde en konsert för sin skapelse, och Haydn levererade snällt denna den första "moderna" trumpetkonserten. Man kan säga att Haydn (och hans son Michael) återupprättade instrumentets prestige som hade falnat sedan Bachs dagar, men också konstatera att romantikens begränsade intresse för solobrass gjorde att det åter kom att dröja rätt länge innan repertoaren växte till sig.

Den gode Weidinger tycks även ha fått kämpa länge för att bemästra Haydns konsert, han framförde den först offentligt år 1800. Hans uppfinning överflyglades under 1800-talet helt av ventiltrumpeten, och den på alla sätt briljanta konserten fick sova en lång törnrosasömn i arkiven tills den återupptäcktes, dammades av och spelades igen först 1929, hälsad som en helig graal av världens trumpetare.

Åtminstone den äldre delen av publiken kommer väl att tycka att det är lite kul att en av våra internationellt mest spelade tonsättare **Rolf Martinsson** fick sina tidiga musikintryck i de svenska folkparkerna, i egenskap av son till Sonja Martinsson, en av medlemmarna i sånggruppen Göingeflickorna. Han kom med tiden att studera komposition för lärare som Brian Ferneyhough och Sven-David Sandström, och är idag själv professor i komposition vid sitt gamla lärosäte, Musikhögskolan i Malmö. Martinssons verk har framförts av ledande orkestrar i framförallt Europa och USA. Det internationella genombrottsverket var en trumpetkonsert, *Bridge* från 1998, komponerad för Håkan Hardenberger.

Airy Flight, med beteckningen bossa för trumpet och stråkar, uruppfördes också av Hardenberger och var en 50-årspresent till honom. Här har den arrangerats för trumpet och brasskvintett av Martinsson-eleven

Daniel Fjellström, som 2012 vann Uppsala Tonsättartävling med orkesterverket *Quiet arcs/Pulsating surfaces*, som sedan dess framfört av flera svenska orkestrar och även internationellt.

Sofija Gubajdulina, född i Tjistopol i Tatarstan i dåvarande Sovjetunionen, räknas till de absoluta förgrundsfigurerna inom rysk konstmusik. Gubajdulina har inspirerats av olika slags rituell musik, och av framförallt kristen och orientalisk mystik. Hon fick Polarpriset år 2002, och är sedan länge bosatt i Tyskland.

Concordanza för kammarensemble från 1971 har kallats ett relativt intellektuellt postmodernistiskt stycke, men samtidigt ett där tonsättarens naturliga känsla för musikaliskt drama hjälper lyssnaren på vägen, i alla fall om man inte är alldeles obekväm med dissonanser och atonalitet. Det skrevs till en premiär under musikfestivalen Pragvåren, i Tjeckoslovakien var man lite mer öppen för modernismen trots att man tillhörde östblocket. *Concordanza* är ett av rätt få bland Gubajdulinas verk som får betraktas som ”absolut musik”, det vill säga det saknar program eller annan utommusikalisk mening. Det italienska ordet betyder enighet, överenskommelse, harmoni. Tonsättaren illustrerar och karaktäriserar dessa begrepp både direkt enligt ordalydelsen och genom dess raka motsats, ”discordanza”, stunder av hårt klingande attacker, pizzicato i stråkarna, staccato hos blåsarna, sönderslitande dissonanser, grumliga klanger. Kontrasten ”concordanza” erbjuder mjukt legatospel, musik som flyter på utan pauser och dialoger i vänskaplig anda instrumenten emellan. De båda begreppen konfronterar varandra, och denna kontakt gör samtidigt att de transformeras i viss mån.

Innan han hunnit bli tjugo år gammal hade Schubert komponerat fem symfonier. Han växte upp i Beethovens Wien, och hans respekt och vördnad för giganten var enorm. I Schuberts tidiga symfonier kan man finna vissa spår av denna beundran, men bara i form av släktskap med tidig Beethoven, inget minner om den enorma utveckling av den symfoniska formen som denne stått för. Haydns och Mozarts världar känns onekligen närmare. Schuberts styrka var snarare det lyriska än det episka och dramatiska, och i sina tidiga symfonier (det vill säga de sex som tillkom innan 1822 års ”ofullbordade”) eftersträvade han inte det grandiosa eller de stora känslodjupen.

Hans fjärde symfoni kom han visserligen själv att kalla för ”den tragiska”, men det anses också allmänt oklart varför. En tonsättare med egen styrka som inte slaviskt följde wienklassiska fotspår hade han dock redan blivit, liksom en säker orkesterbehandlare. *Symfoni nr 3* i D-dur skrevs liksom föregångaren nr 2 år 1815. Skapandet det året präglades annars mer av vokala verk, över tvåhundra till antalet varav nästan etthundrafemtio lieder plus sångspel, mässor och andra körverk. Men det fanns alltså plats även för ett par symfonier. Trean påbörjades i maj och var klar knappt tre månader senare. Här finner man vad som känns som tydliga spår av Rossini, inte minst i finalsatsens tarantella-liknande rytmer. Hur nu detta går till, det var som vi vet först 1816 som den italienske mästarens verk nådde Wien. Symfonin spelades aldrig under tonsättarens livstid. Den återfanns bland manuskripten som Robert Schumann upptäckte vid sitt berömda besök hos Franz bror Ferdinand år 1838. Ingen av de tidiga symfonierna gick i tryck förrän femtio år efter Franz död, och först i och med 1884 års kompletta Schubertedition började denna oerhört charmerande symfoni ta sig in på konsertrepertoaren.

Gunnar Lanzky-Otto

Clemens Schuldt, dirigent

Clemens Schuldt, född i Bremen 1982, är utan tvekan en av de mest spännande unga tyska dirigenterna idag. Efter att ha vunnit Donatella Flick Conducting Competition i London 2010 har han med framgång dirigerat en lång rad orkestrar i England och Tyskland såsom BBC Philharmonic Orchestra, Royal Scottish Orchestra, Deutsche Symphonie Orchester Berlin, Radio Sinfonieorchester Stuttgart, Netherlands Philharmonic Orchestra, liksom de stora orkestrarna i Spanien, Polen, Frankrike och även i Japan. Under ett år var han Assistent Conductor vid London Symphony Orchestra och samarbetade med dirigenter som sir Colin Davis, Valery Gergiev och sir Simon Rattle.

Från säsongen 2016/17 är Clemens Schuldt chefdirigent för Münchener Kammerorchester. Han har också ett tätt samarbete med Scottish Chamber Orchestra och Lapland Chamber Orchestra. Schuldts innovativa tolkningar av tysk klassisk och romantisk repertoar är särskilt uppskattade, ofta kreativt integrerade med nutida musik i programläggningen.

Opera är också en viktig del av hans konstnärliga arbete och han dirigerar regelbundet olika tyska operaorkestrar. Som återkommande dirigent vid Stadtstheater Mainz leder han under spelåret nya uppsättningar av Bellinis ”Norma” och Glucks ”Armide”.

Tine Thing Helseth, trumpet

Trumpetstjärnan från Oslo är född 1987 och började spela trumpet redan vid sju års ålder. Idag är Tine Thing Helseth prisbelönad solist med hela världen som arbetsfält.

Som solist har hon samarbetat med bl a Wiener Symfoniker, Shanghai Symfoniorkester, Slovenia Radiosymfoniker, Filharmoni Baden-Baden och i Carnegie Hall New York samt i BBC Proms i Royal Albert Hall. 2006 fick Helseth andra pris i Eurovision Young Musician of the Year i Wien, finalen sändes över hela Europa och efter det har hon tagit emot ett flertal utmärkelser.

Tine Thing Helseth leder också en brassensemble på tio musiker ”tenThing” med musik av bl a Weill, Grieg, Piazzolla och Mozart på sin verkslista, 2013 startades även hennes egen festival Tine@Munch på Edvard Munch museet i Oslo och sedan 2010 leder hon också en jazz/tango fusion ensemble, The Tine Thing Helseth Quintet. På EMI Classics har hon gett ut cd med tenThing, en solo-cd och ”Tine” tillsammans med pianisten Kathryn Stott.

Musik i Upplands kommande konserter

Söndag 26 februari 16.00
Uppsala Kammarsolister och gäster
Oktetter av Mendelssohn, Sjostakovitj och Doráti
Sal B, Uppsala Konsert & Kongress

Onsdag 8 mars kl 11.50 - 12.50
Öppen repetition Uppsala Kammarorkester
Stora salen, Uppsala Konsert & Kongress, *fri entré*

Torsdag 9 mars kl 19.00
Uppsala Kammarorkester, Stefan Klingele, dirigent, Nils-Erik Sparf och Klara Hellgren, violin
Bachs dubbelkonsert och musik av Stravinsky, Pärt och Mendelssohn.
Stora salen, Uppsala Konsert & Kongress
OBS! Konsertintroduktion kl 18.20

11 - 19 mars Konsertkarusellen
Den prisbelönta folkmusiktrion, Dreamers Circus turnerar runt i Uppland.
Tid och plats se: www.musikiuppland.se/konsertkarusellen

Söndag 19 mars kl 16.00
Linnékvintetten
Matiné mässing. Musikens dragningskraft i filmens värld!
Sal B, Uppsala Konsert & Kongress

Torsdag 23 mars kl 19.00
Världshornisten Vlatković. Träblåssektionen ur Uppsala Kammarorkester och Radovan Vlatković i båda rollerna som solist och dirigent.
Stora salen, Uppsala Konsert & Kongress

Musik i Uppland samarbetar med Vi-skogen

Utöver en blomma, som tack till våra artisters medverkan planterar Musik i Uppland fem träd i Vi-Skogen som en gåva till vår gemensamma jord.

VISKOGEN

Musik i Uppland, Box 3106, 750 03 Uppsala, tel. 018-17 19 20, info@musikiuppland.se
Länsmusikchef: Peter Waldemarsson 018-17 19 33
Orkesterchef: Mona Gunnarsson 018-17 19 36, mona.gunnarsson@musikiuppland.se
Orkesterassistent: Johannes Risberg 018-17 19 26, johannes.risberg@musikiuppland.se

Foto: Helseth - Colin Bell, Paul Mitchell. Schuldt - Sammy Hart

Se Musik i Upplands aktiviteter också via facebook, twitter och youtube.
www.musikiuppland.se

MUSIK I UPPLAND